

У спеціалізовану вчену раду Д 29.053.01
в ДЗ Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Топольник Яни Володимирівни
«Система інформаційно-комунікаційної підтримки наукових досліджень
майбутніх магістрів і докторів філософії в галузі освіти»,**

що подана до захисту на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті

Актуальність дослідження. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій докорінно перетворює всі сфери людської діяльності, що потребує постійного розвитку сфери освіти, яка має забезпечити фахівців різних галузей відповідними ІКТ компетентностями. Зараз в Україні відкрито багато освітніх програм для аспірантури, які передбачають підготовку педагогічних кадрів вищої кваліфікації за спеціалізацією «інформаційно-комунікаційні технології в освіті». Цей досвід має бути поширеним на всю систему підготовки майбутніх працівників освіти, це потребує педагогічного обґрунтування системи необхідних і достатніх компетентностей у галузі ІКТ і створення відповідного інформаційно-комунікаційного освітнього середовища. Підготовка майбутніх магістрів та докторів філософії до застосування інформаційно-комунікаційних технологій в педагогічних дослідженнях не є винятком і дослідження Я. В. Топольник вирішує важливу актуальну проблему. Особливо слід зазначити надзвичайну актуальність інформаційно-комунікаційної підтримки наукових досліджень у сучасних умовах, коли вітчизняна педагогічна наука активно інтегрується у світову наукову спільноту й має відповідати високим стандартам ІКТ компетентності сучасного вченого. Цей відносно новий аспект підготовки майбутніх магістрів та докторів філософії в галузі освіти ще не знайшов відповідного наукового обґрунтування й впровадження інновацій, що й визначає актуальність дослідження Я. В. Топольник.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і наукова новизна. Аналіз дисертації Я. В. Топольник показав, що автор з належною повнотою схарактеризував досліджувану проблему, розробив науковий апарат дослідження, сформулював завдання, які було послідовно розв'язано в процесі наукового дослідження.

Основні складові наукової новизни теоретичного значення одержаних результатів полягають у тому, що вперше

– теоретично обґрунтовано та розроблено систему інформаційно-комунікаційної підтримки наукових досліджень майбутніх магістрів та докторів наук у галузі освіти, яка зорієнтована на сучасну педагогічну діяльність у всесвітньому інформаційному науковому просторі, зокрема визначено та обґрунтовано структуру ІК-компетентності майбутніх магістрів і докторів філософії як мету підготовки, визначено інноваційний зміст навчання удосконалено форми і методи та запропоновано спеціальні засоби організації науково-дослідної роботи майбутніх магістрів і докторів філософії в галузі освіти з урахуванням сучасних ІКТ;

– визначено специфічні вимоги до інформаційно-комунікаційної підтримки наукової діяльності майбутніх викладачів-науковців (принцип інформатизації науково-дослідницької діяльності; принцип наочності, реалізованої засобами візуалізації та мультимедіа; принцип оптимального вибору засобів навчання; принцип інтеграції традиційних методів наукової діяльності та інноваційних технологій; принцип інтерактивності);

– крім того автором виконане ретельний аналіз та вдосконалення термінологічного апарату з теми дослідження, критеріїв та показників діагностування сформованості науково-дослідницького компонента ІК-компетентності майбутніх магістрів та докторів філософії в галузі освіти, що має теоретичне значення для відповідної галузі науки;

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується широким оглядом науково-педагогічних праць вітчизняних і зарубіжних дослідників (568 джерел). Вірогідність результатів дослідження забезпечується теоретичним обґрунтуванням вихідних положень, застосуванням методів, адекватних меті й

завданням дослідження, кількісним та якісним аналізом емпіричних результатів, застосуванням методів математичної статистики. Вірогідність результатів дослідження, їх наукова новизна, теоретичне та практичне значення досить переконливо аргументовані й не викликають заперечень.

Повнота викладення наукових положень в опублікованих працях. Вивчення дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць Я. В. Топольник дає можливість зробити висновок, що автореферат і публікації автора досить повно відображають основний зміст і положення дисертації, наукову новизну виконаного дослідження, рівень апробації наукових результатів. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації. Результати дослідження висвітлено в 51 науковій праці, з них 21 стаття у фахових виданнях (4 статті у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз даних).

Значущість результатів дослідження для науки та практики, рекомендації щодо їх використання. У дослідженні Я. В. Топольник отримані нові науково обгрунтовані результати, які в сукупності вирішують важливу проблему в галузі застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, а саме науково-теоретичне обгрунтування та розроблення системи інформаційно-комунікаційної підтримки наукових досліджень здобувачів ступенів вищої освіти „Магістр” і „Доктор філософії” в галузі освіти, що враховує сучасні вимоги суспільства до розвитку ІК-компетентності майбутніх науковців, а також їхні нагальні професійні потреби й інтереси.

Слід позитивно зазначити широкий огляд вітчизняних та закордонних наукових джерел, який є корисним для розвитку теорії застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті та як джерело науково-популярної інформації для майбутніх дослідників, що має й практичне значення. Автором переконливо доведено необхідність посилення інформаційно-комунікаційної підготовки майбутніх дослідників-педагогів і окреслено можливі шляхи реалізації такої підготовки. Виділено основні аспекти застосування інформаційно-комунікаційних технологій у сучасній науково-педагогічній діяльності й побудовано систему ІК-компетентності майбутніх магістрів та докторів філософії, що й склало основу змісту запропонованої автором методичної системи ІКТ підготовки майбутніх педагогів-дослідників.

На підставі аналізу дидактичних принципів, принципів державної політики у сфері освіти та інших закономірностей, що пов'язані із сучасним етапом розвитку світової науки автор висуває специфічні вимоги, які забезпечують ефективність системи ІК-підтримки наукових досліджень майбутніх педагогів-дослідників: принцип інформатизації науково-дослідницької діяльності; принцип наочності, реалізованої засобами візуалізації та мультимедіа; принцип оптимального вибору засобів навчання; принцип інтеграції традиційних методів наукової діяльності та інноваційних технологій; принцип інтерактивності.

Під час побудови моделі системи автор спирається на сучасні методологічні підходи, глибокий аналіз впливових чинників, що зумовило повноту, новизну й якість запропонованої системи. По-перше, інноваційним є зміст навчання, що відповідає сучасним вимогам до наукових досліджень і, відповідно, засоби навчання, зокрема виділимо такі напрями: науково-метричні бази та їх застосування в науково-педагогічній діяльності; сервіси, що допомагають запобігати плагіату; електронні видання відкритого доступу; сервіси для проведення моніторингу, тестування, опитування; сервіси для подання й аналізу інформації, зокрема засоби візуалізації. По-друге, автор творче застосовує форми й методи навчання, які є адекватним поставленій меті й спрямовані на продуктивну навчальну діяльність, зокрема, проблемно-пошукову й дослідницьку, наприклад, тематичні освітні проекти; веб-квести; завдання, що передбачають аналіз, оцінку й синтез тощо.

Проведений автором кількісний та якісний аналіз результатів педагогічного експерименту за ретельно обґрунтованими критеріями підтверджує гіпотезу дослідження.

Додатки містять багато фактичного матеріалу, на який автор спирається в основній частині дисертації: програми навчальних дисциплін, навчально-методичні матеріали, засоби вимірювання тощо.

Практичне значення одержаних Я. В. Топольник результатів полягає в розробці й впровадженні в навчальний процес системи ІК-підтримки наукових досліджень майбутніх магістрів і докторів філософії в галузі освіти, до якої, зокрема, ввійшли: навчально-методичний комплекс дисципліни „Інформаційно-комунікаційні технології в педагогічних дослідженнях” із дистанційним курсом;

навчально-методичний посібник, у якому схарактеризовано теоретико-методологічні засади використання ІКТ у науково-педагогічних дослідженнях і надано навчально-методичне забезпечення проведення практичних занять та організації самостійної роботи з навчального курсу; комплекс методичних рекомендацій щодо практичного застосування ІК-технологій для ІК-підтримки наукових досліджень майбутніх педагогів-науковців.

Результати дослідження можуть бути застосовані в навчальному процесі підготовки магістрів і докторів філософії у вищих навчальних закладах, для підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу, адміністрації ВНЗ та навчально-допоміжного персоналу щодо використання ІКТ у науковій діяльності.

Проведений аналіз дисертації Я. В. Топольник дає підставу для ствердження, що дослідження містить нові результати в таких напрямках: розвиток змісту і розробка методичних систем навчання інформаційно-комунікаційних технологій у різних галузях освіти; психолого-педагогічні та організаційно-педагогічні проблеми використання автоматизованих систем підтримки наукових досліджень - і цілком відповідає паспорту спеціальності 13.00.10.

Зауваження до змісту дисертації. Визначаючи високий науковий рівень, повноту й завершеність дисертаційної роботи Я. В. Топольник доцільно звернути увагу на певні дискусійні аспекти й висловити побажання:

1. На наш погляд, систему інформаційно-комунікаційної підтримки наукових досліджень майбутніх магістрів та докторів наук у галузі освіти доцільно було б доповнити матеріалами, що стосуються застосування спеціального програмного забезпечення міжнародних наукових конференцій, наприклад, EasyChair, і передбачити ознайомлення студентів із такою системою в режимах автора, рецензента, модератора.

2. Уведення зворотного зв'язку до моделі системи інформаційно-комунікаційної підтримки наукових досліджень майбутніх магістрів та докторів філософії в галузі освіти (рис. 3.1) забезпечило би динамічність і саморозвиток системи.

3. Робота виграла б, якби автор передбачив у складі системи інформаційно-комунікаційної підтримки наукових досліджень майбутніх магістрів та докторів наук у галузі освіти підсистему автоматизованої педагогічної

діагностики як чинник реалізації студентами доцільного варіанту технології навчання.

4. Автор передбачає ознайомлення майбутніх магістрів і докторів філософії з інформаційними технологіями опрацювання результатів педагогічного експерименту, проте, на наш погляд, методам перевірки статистичних гіпотез слід приділити більше уваги.

Вказані зауваження, скоріше, є рекомендаціями для подальшої наукової роботи й не зменшують високої оцінки дослідження Я. В. Топольник в цілому, його наукової та практичної значущості.

Висновок

На підставі вивчення дисертації, автореферату та праць здобувача, опублікованих за темою дисертації, можна зробити висновок про те, що дисертаційна робота **Топольник Яни Володимирівни** на тему «Система інформаційно-комунікаційної підтримки наукових досліджень майбутніх магістрів і докторів філософії в галузі освіти» є актуальним дослідженням і містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які в сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему в галузі теорії та методики використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. зі змінами, що внесені згідно постанов Кабінету міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., а її автор Я. В. Топольник заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті.

Офіційний опонент –
 доктор педагогічних наук, професор,
 професор кафедри інформатики
 Харківського національного педагогічного
 університету імені Г. С. Сковороди

 О. Г. Колгатін

 Підпис та засвідчується зав. загальним відділом

11.03.2019